

Kippen in de wei is een ecologisch duurzame neventak

Geen groot aantal kippen per hectare

In moderne stallen worden eieren efficiënt en milieuvriendelijk geproduceerd. De stallen gaan in een gunstig geval verborgen achter mooie beplanting, de mest wordt milieuvriendelijk gedroogd en vervolgens geëxporteerd. In reclames wordt een beeld opgeroepen van uitgelaten kippen. In werkelijkheid zitten zij met bekapte snavels dicht opeen in legbatterijen, volières of scharrelschuren, waar ze elke dag werktuiglijk hun ei leggen. Kippen houden dat een legronde vol en daarna worden ze afgevoerd. Erg natuurlijk is het niet. Van nature scharrelen kippen in kleine koppels in een gevarieerde omgeving en zo'n leven gunnen veel mensen hen. 'Humanisering van de landbouw', heet dat bij schrijvers als Rudy

niet laten zien. De kippen gingen er gaandeweg steeds beter uitzien: het verenpak werd voller en hun staartveren kwamen terug. Het deed hen zichtbaar goed. Na afloop van de proef werden de hokken op het erf gezet en vanaf dat moment legden de kippen eieren op alle mogelijke leuke plekken. Het kan de kippen kennelijk niet helemaal naar de zin gemaakt worden: de weide moet groot en open zijn om hen de eieren in de legnesten te doen leggen.

Voerkosten teruggebracht

In het onderzoek ging het erom om na te gaan wat de dieren in de weide aan voedsel konden vinden. Het bleek dat in het groeiseizoen de dieren ongeveer 40 gram droge stof uit de weide kunnen halen zonder dat dat ten koste gaat van de productie. Ze kunnen toe met ongeveer 20% minder legvoer

VEETEELT

Het kippenhok van vroeger, met 200 kippen, vaste legnesten en een uitloop in de boomgaard, was echter ook niet alles: wel ruimte om te scharrelen en te luieren in de zon, maar in de loop van de jaren hoopten parasieten en mest zich op rond het hok. Het gevolg was dat de dieren gemakkelijk ziek werden en dat voedingsstoffen uitspoelden naar het grondwater. Deze problemen met parasieten en accumulatie van mest kunnen voorkomen worden door het hok regelmatig te verplaatsen en de kippen de uitloop te laten delen met andere dieren. Deze in vergetelheid geraakte opzet is op bescheiden schaal uitgeprobeerd op de A.P.Minderhoudhoeve. In de proef ging het erom na te gaan hoeveel energie en eiwit de dieren uit de weide op kunnen nemen. Het resultaat is interessant, maar nog interessanter zijn de ervaringen die zijn opgedaan.

In de weide

Er werden 250 hennen (Isabrown-Warren) aangekocht van 21 weken oud. De eerste zes weken werden ze in vijf groepen gehuisvest in een ruime schuur vol stro, legnesten en stobalen, een 'kippenhemel' volgens een expert. Maar de Skal-gekeurde hennen waren bij aankomst volledig de kluts kwijt, ze hakten met hun onbekapte snavels op elkaar in. Alles bij elkaar sneuvelden 32 hennen door kannibalisme, ondanks verduistering, muziek, behandeling van

aangepikte kippen en apart zetten van de grootste boosdoeners. Alle kippen liepen rond zonder staartveren en met een uitgedund verenpak. Na zes weken gingen vier groepen naar een ruime weide (5 ha voor 50 kippen) en een groep bleef in de hele ruimte binnen. Elke groep kreeg er twee hanen bij. In de weide sliepen de dieren gedurende de nacht in een kippenhok, dat elke week verplaatst werd. Overdag liepen ze buiten, de meeste dieren binnen een straal van 30 meter rond het hok, maar er waren ook groepjes die er tot 200 meter op uit trokken. De eerste confrontatie met de koeien was niet veelbelovend: de koeien denderden over het koppel heen, de kippen doken ineen en twee van hen werden vertrapt. Een haan heeft de rest van de dag manmoedig op het pad naast de weide gelopen. Na die eerste dag liepen kippen, koeien en schapen vredig door elkaar. De weidekippen legden alle eieren voor 14.00 uur in de legnesten en vanaf dat moment waren alle kippen tot de avond buiten. De hanen namen hun rol moeiteloos op zich. Ze speurden de hemel af naar roofvogels, een haan verdedigde zelfs zijn koppel tegen een jonge buizerd en 's avonds joegen ze alle hennen naar binnen. Gedurende de acht weken van de proef in de weide zijn nog drie kippen dood gegaan door kannibalisme en drie andere kippen werden gegrepen door een havik. Buizerds vlogen wel nieuwsgierig rond, maar deden geen kwaad. Vossen hebben zich overdag

Voer (weide plus graan) kunnen de voerkosten terugbrengen van ongeveer 12 cent tot zo'n 8 cent per biologisch ei.

Foto Hans Dijkstra

om hun energiebehoefte te dekken. Het voer uit de weide blijkt meer eiwit te bevatten dan ze nodig hebben naast de legkorrel. Dat betekent dat het legvoer grotendeels uit graan mag bestaan. Volgens berekeningen moeten ze het in het weideseizoen net kunnen redden met alleen graan in een ruime weide. Om zeker te zijn dat ze voldoende van de cruciale aminozuren lysine, methionine en cysteine binnen krijgen is het beter ze wat maisglutenmeel en gist bij te voeren. Alles bij elkaar (weide plus graan) zou dat de voerkosten terugbrengen van ongeveer 12 cent tot zo'n 8 cent per biologisch ei. (Ter vergelijking: de voerkosten gangbaar zijn 5,7 cent per ei).

Kippen per hectare

Het aantal kippen dat duurzaam naast andere dieren geweid kan worden, laat zich berekenen op basis van de mineralenbalans. Bij een goede P toestand mag (over enige tijd) niet meer P worden aangevoerd dan er in producten wordt afgevoerd. Stel dat leghennen een weide delen met melkvee. Dit vee geeft ongeveer 10.000 kg melk per ha bij een bescheiden krachtvoergift van 0,1 kg/kg melk gedurende het weideseizoen. In de melk wordt ongeveer 9 kg P afgevoerd en in het krachtvoer wordt onge-

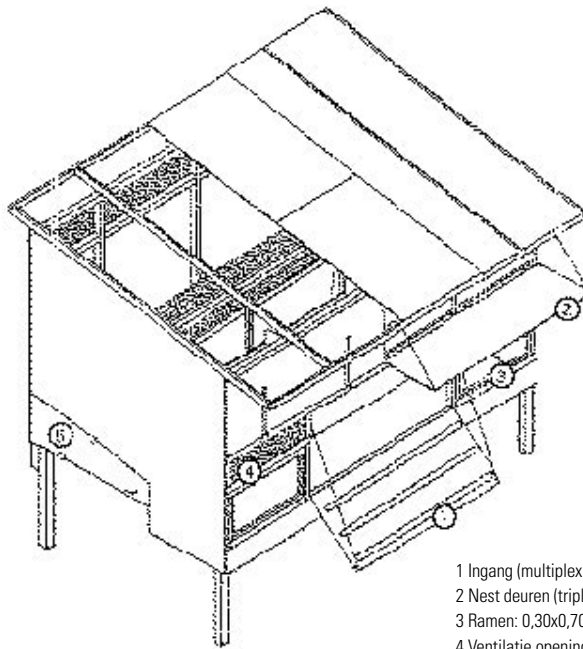
Verplaatsbaar kippenhok

veer 4 kg aangevoerd. Het verschil, 5 kg/ha, kan worden gecompenseerd door 2.000 kg graan (ruim 7 kg P) aan leghennen te geven die op hun beurt ongeveer 1.000 kg eieren leggen met daarin 2 kg P. Al met al is zo de balans gelijk aan 0. Die 1.000 kg eieren kun-

nen worden gelegd door ongeveer 60 hennen per ha. We vermoeden dat dit aantal per ha geen problemen hoeft te geven wat betreft parasieten. Als de kippenmest uit het hok wordt afgevoerd, kunnen er 120 dieren per ha gehouden worden. Als het perceel in een akkerbouwvruchtwisseling ligt zijn nog grotere aantallen mogelijk. Vanaf welk aantal parasieten weer een grote rol gaan spelen is voornamelijk nog niet duidelijk. Bij duzend kippen per hectare is er geen ruimte meer voor andere dieren. Het gaat dus nooit om hele grote aantallen per hectare.

Perspectief

Bij zulke aantallen kan het houden van leghennen in een weide alleen een neventak op een bedrijf zijn of een hoofdzaak voor een kippenhouder die op verschillende bedrijven kippen heeft lopen. Elke koe hoeft maar omringd te zijn door 15 kippen om aan de behoeften van de consument te voldoen. Het moge duidelijk zijn dat de voerkosten een ondergeschikte rol spelen. Het verschil met de huidige pluimveehouderij zit hem in de schaal en arbeidskosten. In de gangbare pluimveehouderij zijn de arbeidskosten iets hoger dan 1 cent per ei en daar is men trots op. Voor een weide-ei zullen deze al gauw 10 keer zo hoog moeten zijn. Het kost de gemiddelde consument ongeveer 18 gulden per jaar meer, allemaal ten gunste van de werkgelegenheid.

- 1 Ingang (multiplex, 10 mm), opening: 0,50x1,35 m
- 2 Nest deuren (triplex, 5 mm): 0,52x1,50 m
- 3 Ramen: 0,30x0,70 m
- 4 Ventilatie openingen
- 5 Opening voor het verwijderen van mest

